

דבר העורכת

חֲמֵשׁ שָׁנִים עַל מִיכָאֵל
עָבְרוּ בְּרִקּוּדִים.
בְּטֵל יָשֵׁב מְעִבֹדָה
חֲפָשִׁי מִלְמוּדִים...!

שלום לכם,

חמש שנים עברו גם על מרכז דע-גן, אך להבדיל ממיכאל, היו חמש השנים שלנו חופשיות מבטלה ועמוסות עבודה ולמידה יום-יומית. כפי הנראה גם מיכאל לא ישב בטל מעבודה; מן הסתם הוא שיחק בגן, צחק ונהנה, ולכן בעיני המתבונן מבחוץ מעשיו לא נראו כ"עבודה". אכן דרך הלמידה שלנו בגן משלבת תכנים וחוויות: משחקים סוציו-דרמטיים וסיפורים, שמטרתם העיקרית להנחות את הילד לפתח את כישוריו ולאמנם כדי לבנות את עצמו להמשך דרכו בחיים.

מילות השיר נשאו אותי למעין מסע בזמן במחשבותיי אל חצר גן הילדים שלי בילדותי, גן הילדים העברי הראשון בראשון לציון (הגן אינו קיים עוד ובמקומו נבנה בית העירייה החדש). עצי סגלון ענקיים קיבלו את פנינו בכל בוקר והיו מקור לעניין ולתעסוקה במשך כל השנה. מתחתיהם היה מתקן מתח עשוי צינורות ברזל ועליו היו תלויות נדנדות חבלים. התנדנדנו בהן בכל הכוח, ועוד פעם, בעמידה, בישיבה ולעתים אף בזוגות.

במרכז החצר הייתה גולת הכותרת: סולם ברזל בצורת גשר. בסיסו היה נטוע באדמה והוא התעגל ועלה בתלילות כלפי השמים ואחר כך חזר והתחבר לאדמה בקצהו השני. מי שלא ראה מתקן כזה בוודאי שואל: מה עושים במתקן כזה? אנחנו אהבנו לטפס על צדו החיצוני, להגיע אל שיא הגשר, להשתחל בין השלבים, להיתלות ברגליים על אחד השלבים ו... לשלח את הידיים לחופשי ולהתנדנד כשראשנו למטה ורגלינו למעלה. היו גם אפשרויות אחרות: פשוט לעמוד למטה, לנתר ולהיתלות בידיים על השלב העליון ולהתנדנד. את כל זאת היינו עושים לקול זעקותיה ואזהרותיה של הגננת, שבצדק חרדה שמישהו ייפול וייפגע בראשו. הצעקות לא הועילו: לא יכולנו לוותר על ההתנסויות בגשר הסולם שלנו או על נדנדת החבלים שהתנדנדנו בה בפראות וגם לא על סוס הברזל הגדול שדהרנו עליו בשירת "רוץ בן סוסי" אדירה (עוד לפני שחיברו את בסיסו היטב לאדמה שמא יתהפך).

איך כל פרץ הנוסטלגיה הזה מתקשר לעלון דע-גן מספר 5 שבידיכם? כשתקראו את הכתבה **תחושת שיווי המשקל: תכונה גנטית או תוצר אימונים מלידה ועד זקנה? על הקשר בין תחושת שיווי המשקל להתפתחות תקינה**, תמצאו את הקשר ותבינו מה עצומה חשיבותם של המשחקים שהיו לנו בילדותנו, משחקים המאמנים את חוש שיווי המשקל ההכרחי להתפתחות תקינה פיזית ונפשית. אני בטוחה שתבינו גם את חרדתה של הגננת שלנו שמא ייפגע מי מהילדים.

הגננת שלנו לא הייתה שונה משאר הגננות, ואם נחשוב בהיגיון נבין כי משימתנו הקשה ביותר כאנשי חינוך לגיל הרך היא ללמוד ולשקול כל העת את הרכיבים של המעשה החינוכי ולמצוא את האיזון ביניהם: מה מסוכן לילדים אך חשוב שיתנסו בו ומה מסוכן ואין לאפשר להם להתנסות בו; האם להשקיע זמן רב יותר בחינוך לבריאות או בחינוך המתמטי? איך משלבים ומאזנים בין כל אלה בחיי היום-יום בגן? במרכז גיליון זה עומד רעיון **שיווי המשקל** - האיזון הנכון בין גורמים העשויים לעתים להיות מנוגדים זה לזה.

כדי למדוד משהו אנחנו נעזרים במאזניים. בשימוש במאזני כפות אנו מפעילים חשיבה מתמטית הקודמת אפילו להכרת מושג המספר. על כך ועוד תוכלו לקרוא בשתי כתבות העוסקות בנושא, האחת - **חשיבה מתמטית בחיי היום-יום** - בגן הילדים והשנייה **חשיבה מתמטית של בנים ובנות בגיל הגן: הישגים דומים, תהליכים תורמים שונים**.

המאזניים משמשים אותנו בחיי היום-יום לבדיקת משקל גופנו. המחמירים בינינו אף שוקלים את כמויות המזון שהם עתידים להכניס אל פיהם. איך בונים קשרים נכונים בן אכילה לבין הנאה תוך שמירה על הבריאות? איך מפתחים כבר בגיל הרך אכילה רגשית טובה? תוכלו לקרוא על כך בכתבה **להזין את הגוף - לשמח את הנפש** העוסקת בנושא.

לצאת לפעילות חוץ בחצר הגן, בשדה בור או ביער - או להישאר בגן ולעבוד במחשב? כפי שאמר

הורטיוס², "כל דבר במידה. יש גבולות קבועים שמעבר להם או בלעדיהם הצדק אינו יכול למצוא מנוחה". כה פשוט וכה מורכב וקשה לאיזון במעשה החינוכי היום-יומי, המבקש להתאים תכנית לכל ילד בדרך אישית יחידנית. על שני הקצוות הללו של המעשה החינוכי תוכלו לקרוא בכתבה **היער הקהילתי: ממש בפתח הבית ובכתבה חשיבה על מחשב בגן**. היכולת למציאת נקודת הכוונון העדין בהתנסות בפעילויות אלה ואחרות נתונה בידכם.

גם שיטת החינוך האנתרופוסופית-חינוך ולדורף מחפשת את הדרך המאוזנת לחינוך, המתחשבת על פי תפיסתה הן ברובד הנפשי של הילד וברובד הפיזי. עוד על שיטה זו תוכלו לקרוא בכתבה **להניח לילדים להיות ילדים: גנים אנתרופוסופיים בחינוך ולדורף**.

בכל הכתבות השתדלנו לשלב ולאזן בין המחקר, התאוריה והיישום בגן, אולם בכתבות שנמנו עד כה נטתה הכף לצד המחקר והתאוריה. בשלוש הכתבות הבאות נטה את הכף ליישום בגן. בכתבה **הפרח של היום הוא הפרי של המחר - גינה לימודית-קהילתית: תהליכי חקר חווייתיים תוך גידול צמחים שמוצאם מאתיופיה** תוכלו לקרוא איך אפשר לקלוט עליה בתהליך משולב של הצמחה, היונק את משאביו הן מהארץ הישנה והן מהארץ החדשה ונושא פרי הילולים. על גידול בעלי חיים אפשרי בגן, המשלב פליאה וסקרנות, מדע וטכנולוגיה, והמוצא את האיזון והשלווה ביניהם, תוכלו לקרוא בכתבה **לו הייתי דג: על גידול דגי נוי באקווריום בגן הילדים ועל המים כסביבת חיים**.

בכתבה האחרונה נחזור לנקודת ההתחלה של דברנו: איך מתגברת הגננת על חרדותיה מפני הסכנות האורבות לילדי הגן, שהרי האחריות לביטחונם הפיזי והרגשי מופקדת בידיה ומאידיך גיסא ברור שלמידה תוך התנסות היא הלמידה הטובה ביותר. על כך תוכלו לקרוא בכתבה **שולחן הנגרות והתפתחות העשייה הטכנולוגית-מדעית סביבו**.

אנו מקווים שתמצאו את הגיליון הזה של עלון דע-גן מעורר, מפר את שיווי המשקל ומחזירו לנקודות האיזון, מעניין, מעורר מחשבה והרהורים על האיזון בחיים בכלל ובמעשה החינוכי היום-יומי בפרט. נקווה שתמצאו אותו מלמד, מעורר סקרנות ורצון להתנסות, לנסות וליישם את הרעיונות ולפתחם בגן שלכם.

העלון כולו מופיע בגרסת אינטרנט מלאה באתר **מרכז דע-גן** בכתובת www.da-gan.org.il.

אנו מודים לכותבים בעלון על שיתוף הפעולה ועל הנכונות לתרום מרעיונותיהם לכלל ציבור הגננות ולאנשי החינוך לגיל הרך. כתמיד, נשמח לקבל מכם הערות ורעיונות לפעילויות שונות ומוצלחות שיזמתם בגן לפרסום באתר ובעלון הבא.

בברכת חופשה נעימה ועשייה פורייה ומוצלחת לכולנו,

קריאה מהנה,
דגנית עצמון
וצוות מערכת עלון דע-גן

2 קווינטוס הורטיוס פלקוס (בלטינית Quintus Horatius Flaccus; בעברית שמו מבוטא לפעמים גם הורציוס) (65-8 לפנה"ס) היה משורר רומי מפורסם